

Forenkling af Fælles Mål

6. september 2013

Master for forenkling af Fælles Mål

1. Baggrund

Det fremgår af *aftalen om et fagligt løft af folkeskolen*, at Fælles Mål præciseres og forenkles med henblik på, at målene bedre kan anvendes af lærerne i undervisningen, og så det er tydeligt for lærere, pædagoger, ledere, forældre og elever, hvilke færdigheder, kompetencer og metoder eleverne skal tilegne sig. Fælles Mål for dansk og matematik præciseres og forenkles inden udgangen af 2013. Med udgangspunkt i erfaringerne fra Fælles Mål for dansk og matematik vil Fælles Mål for hovedparten af resten af fagrækken ligeledes blive forenklet.

Der udarbejdes indledningsvis en master for udformningen af de konkrete Fælles Mål, som er skabelon for, hvordan målbeskrivelsen skal udformes i de enkelte fag. Aftaleparterne forelægges og godkender en master for præcisering og forenkling af Fælles Mål og de endelige mål.

Notatet beskriver master til forenklingen af Fælles Mål. Forslaget bygger på anbefalingen fra mastergruppen for forenkling af Fælles Mål. Masteren indbefatter en afklaring af de grundlæggende begreber for arbejdet, måltype for forenkledede Fælles Mål, fagstruktur samt krav til vejledning mv.

2. Forenkledede Fælles Mål for de obligatoriske fag og emner i grundskolen

Obligatoriske fag og emner

Status:

Der findes 16 obligatoriske fag og tre obligatoriske emner i folkeskoleloven. De obligatoriske emner (færdselslære, sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab samt uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering) er timeløse. Tysk og fransk er tilbudsfag. Faget dansk som andetsprog er endvidere obligatorisk for alle elever, som har behov herfor. Der er faghæfter for de obligatoriske fag og emner, tilbudsfag og dansk som andetsprog.

Nye forenkledede Fælles Mål:

Der udarbejdes forenkledede Fælles Mål for de obligatoriske fag og emner i grundskolen (bh. kl. og 1.-9. klasse), andet fremmedsprog og dansk som andetsprog. Håndværk og design og madkundskab erstatter fagene sløjd, håndarbejde og hjemkundskab som obligatoriske fag.

Status for indholdsbeskrivelserne i børnehaveklassen ændres, så de svarer til læseplanerne i den fagopdelte undervisning i 1.-9. klasse.

Mål for 10. klasse (obligatoriske fag og tilbudsfag) ændres ikke. Der kan være behov for konsekvensretelse på baggrund af forenklede Fælles Mål.

Fagene beskrives på maksimalt cirka 10-15 sider afhængig af størrelsen på faget.

Det fremgår af *aftalen om et fagligt løft af folkeskolen*, at der indføres engelsk fra 1. klasse, samt at tysk og fransk fremrykkes. Der udarbejdes mål i fagene for de nye klassetrin.

Der gives flere timer i en række fag. Ændring af timetal vil indgå i arbejdsgruppernes arbejde, men medfører som udgangspunkt ikke en indholdsændring af målene, da målene er tilstrækkeligt ambitiøse.

Det indgår i arbejdet med forenklede Fælles Mål, at eleverne fremover skal kunne det samme i 8. klasse, som de i dag kan i 9. klasse. Målsætningen vil indgå i konkretiseringen af de forenklede Fælles Mål.

Kanonlister

Status:

Der er kanonlister i dansk og historie.

Nye forenklede Fælles Mål:

Der vil fortsat være kanonlister. Der gennemføres et eftersyn af, om indholdet af de eksisterende kanonlister skal ændres.

Elevers alsidige udvikling

Status:

Faghæfte 47 (2010) beskriver elevernes alsidige udvikling. Faghæftet er vejledende, og der er ikke formuleret bindende mål for elevernes alsidige udvikling.

Nye forenklede Fælles Mål:

Det vejledende materiale om elevernes alsidige udvikling (faghæfte 47) fastholdes med mindre justeringer på baggrund af præciseringen og forenklingen af Fælles Mål. Som led i det understøttende materiale til forenkling af Fælles Mål udarbejdes eksempler på, hvordan skoler og kommuner kan arbejde med elevernes alsidige udvikling.

It-kompetencer

Status:

Faghæfte 48 (2010) beskriver It- og mediekompetencer. Faghæftet er vejledende, og der er ikke formuleret bindende mål for elevernes it-kompetencer.

Nye forenklede Fælles Mål:

Der formuleres mål for elevernes it-kompetencer i alle fag. Faghæftet udgår, men it- og mediekompetencer opretholdes som særskilt område i det vejledende materiale.

Valgfag

Status:

Kommunerne skal tilbyde valgfag fra 8. klasse.

Nye forenklede Fælles Mål:

Kommunerne skal tilbyde valgfag fra 7. klasse, jf. *aftalen om et fagligt løft af folkeskolen*. Visse 10. klassefag skal kunne tilbydes eleverne i udskolingen (7.-9. klasse) som valgfag. Kommunerne får endvidere mulighed for at udbyde egne valgfag.

Den eksisterende valgfagsrække justeres på baggrund af efterspørgsel, aktualitet og overlap med 10. klasse. Målene tilrettes på baggrund af *aftalen om et fagligt løft af folkeskolen*.

Hverdagstysk og -fransk udgår grundet manglende efterspørgsel. Edb og tekstbehandling udgår, da de ikke vurderes aktuelle. Teknologi og motorlære er 10. klassefag og udgår derfor af den eksisterende valgfagsrække for 8.-9. klasse.

Der opstilles forenklede Fælles Mål for følgende valgfag:

- Tysk
- Fransk
- Spansk
- Medier
- Billedkunst
- Fotolære
- Filmkundskab
- Drama
- Musik
- Håndværk og design
- Madkundskab
- Almindelige indvandrersprog
- Arbejdskendskab.

Der udarbejdes mål for udskolingen for de 10. klassefag, der fremgår af folkeskolelovens § 19d, stk. 4, nr. 5-12.

- Metal/motorværksted
- Byggeværksted
- Teknologiværksted
- Serviceværksted
- Produktudvikling og formgivning
- Iværksætter
- Sundhed og sociale forhold
- Teknologi og kommunikation.

3. Læringsmål (kompetence-, færdigheds- og vidensmål)

Status:

De eksisterende Fælles Mål 2009 er i mange fag formuleret som mål for undervisning, og de bruges ikke som didaktisk planlægningsredskab for lærerne.¹

Nye forenklede Fælles Mål:

Arbejdet med forenkling af Fælles Mål har til formål at understøtte arbejdet med elevernes læringsudbytte ved at skabe sammenhæng mellem lærerens undervisning og mål for elevernes læring. Forenklede Fælles Mål i fagene formuleres som mål for elevernes læring.

Rammen for forenklede Fælles Mål er *Den danske Kvalifikationsramme for Livslang Læring*.² Kvalifikationsrammen skelner mellem viden, færdigheder og kompetencer:

- *Viden* omfatter faktuel viden, teoretisk og begrebslig viden, procedure- eller principviden og praksisviden
- *Færdigheder* omfatter brug af tilegnet viden og knowhow til udførelse af opgaver og opgaveløsning
- *Kompetencer* omfatter brug af viden og færdigheder (personligt, socialt og metodisk), herunder kompetencen til at kunne reflektere over viden og færdigheder

Kompetencer udvikles gennem viden, færdigheder samt holdninger og værdier i et gensidigt og vekselvirkende samspil. Mål for viden og færdigheder er grundlaget for de kompetencer, eleverne må tilegne sig.

Forenklede Fælles Mål beskrives som kompetencemål for, hvad eleverne skal kunne efter endt undervisning på bestemte klassetrin. Der opstilles mål inden for fagets kompetence- og/eller stofområder.

Eleverne viser kompetence i konkrete situationer ved at bruge viden og færdigheder til at løse opgaver og reflektere over opgaveløsningen. For hvert kompetencemål defineres således et antal underliggende mål for, hvad eleven skal kunne (færdighedsmål – f) og vide (vidensmål – v) for at opnå kompetencemålet.

Boks 1: Matrix for forenklede Fælles Mål (se endvidere eksempel i matematik, side 11)

Kompetenceområde	Overordnet Kompetencemål	Mål 1		Mål 2		Mål 3		Mål 4		Mål n	
		f	v	f	v	f	v	f	v	f	v
1		f	v	f	v	f	v	f	v	f	v
2		f	v	f	v	f	v	f	v	f	v
3		f	v	f	v	f	V	f	v	f	v
4		f	v	f	v	f	V	f	v	f	v

¹ Evaluering af lærernes brug af Fælles Mål, EVA, (2012)

² Den europæiske kvalifikationsramme for livslang læring (EQF) muliggør sammenligning af danske og udenlandske kvalifikationer. Danmark har knyttet det nationale kvalifikationssystem til EQF gennem *Den danske Kvalifikationsramme for Livslang Læring*.

Matrixen tager afsæt i den internationale og nationale udmøntning af kvalifikationsrammen og er inspireret af de internationale erfaringer med kompetencemål, herunder af Schweiz og Ontario.

Arbejdet med forenkling af Fælles Mål skal tilstræbe mest mulig ensartethed på tværs af fagene, uden at fagenes indhold devalueres. Matrixen skal kunne anvendes direkte af lærerne som mål for elevernes læring.

4. Normalmål og opmærksomhedspunkter i udvalgte kerneområder

Normalmål

Status:

De eksisterende Fælles Mål 2009 er formuleret som normalmål. Målene er formuleret meget bredt med henblik på, at differentiering kan ske i bedømmelsen (evaluering, test og prøver).

Nye forenkledede Fælles Mål:

Forenkledede Fælles Mål formuleres som normalmål,³ der bygger på det gennemsnitlige forventningsniveau for et klassetrin. Målene er fælles for alle elever. Vurderinger af elevens målopfyldelse sker gennem evalueringer, test og prøver.

Målene skal formuleres så enkelt og præcist som muligt.

Det fremgår af *aftale om et fagligt løft af folkeskolen*, at folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan, samt at folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.

Målene skal formuleres, så de adresserer undervisningsdifferentiering og udfordrer både de fagligt svage og dygtige elever.

Som supplement til de bindende forenkledede Fælles Mål udarbejdes vejledende materiale, der skal konkretisere og give eksempler på differentierede mål, kompetenceopgaver og evalueringsredskaber. Materialet skal understøtte lærernes arbejde med differentiering af undervisningen og bidrage til, at alle elever udfordres på baggrund af deres forudsætninger.

De fagligt svage elever – opmærksomhedspunkter

Det er afgørende, at de fagligt svage elever identificeres tidligt med henblik på, at der kan igangsættes den nødvendige indsats for, at eleverne kan få et tilstrækkeligt læringsudbytte af undervisningen.

Der er behov for at være særligt opmærksom på den grundlæggende viden og færdigheder, som er en forudsætning for, at eleven kan tilegne sig kompetencer på efterfølgende klassetrin og i andre fag.

Kommunalbestyrelsen er allerede i dag forpligtet til at give eleverne et fyldestgørende undervisningstilbud, som lever op til Fælles Mål.

³De steder, hvor eksisterende Fælles Mål 2009 er formuleret som mål for elevens læring, er de i overvejende grad formuleret som normalmål.

Fokus på de fagligt svage elevers grundlæggende viden og færdigheder skal være et redskab til understøttelse af lærerens undervisningsdifferentiering og udgøre grundlaget for dialog på skolen om elevens undervisning.

Der indføres opmærksomhedspunkter inden for udvalgte kerneområder i dansk og matematik i forenklede Fælles Mål. Det afdækkes, om der opstilles opmærksomhedspunkter i den sproglige og matematiske dimension⁴ i børnehaveklassen. Opmærksomhedspunkter er en beskrivelse af det forventede beherskelsesniveau af den grundlæggende viden og færdigheder (udvalgte mål), som er en forudsætning for, at eleven kan få tilstrækkeligt udbytte af de efterfølgende klassetrin.

Læreren skal være særligt opmærksom på, om eleven opnår grundlæggende viden og færdigheder.

Skolelederen har det samlede pædagogiske ansvar for skolens virksomhed. Opmærksomhedspunkterne skal danne et naturligt grundlag for den løbende dialog mellem lærer og skoleledelse om, hvordan skolens samlede beredskab kan støtte op om elevens læring fremadrettet med henblik på, at eleven opnår grundlæggende viden og færdigheder.

Opmærksomhedspunkter er en præcisering af målene inden for rammerne af forenklede Fælles Mål og skal ses i relation til den generelle forpligtelse, som kommunalbestyrelsen har i henhold til folkeskoleloven til at give eleverne et fyldestgørende undervisningstilbud, som lever op til Fælles Mål. Indførelsen af opmærksomhedspunkter vil kunne ske inden for de eksisterende rammer for Fælles Mål, jf. bekendtgørelsen om Fælles Mål.

Det kan indgå i det vejledende materiale, at opmærksomhedspunkter kan følges op med lektielæsning mv. i regi af understøttende undervisning.

De fagligt dygtige elever

Folkeskolen skal udfordre alle elever – også de dygtigste. Internationale undersøgelser viser, at der er relativt få elever i Danmark, som leverer top præstationer i folkeskolen.

Forenklede Fælles Mål skal således også understøtte de dygtigste elever. Fokus på de dygtigste elever skal sikre, at eleverne ikke bliver umotiverede og skoletrætte, fordi de ikke får de tilstrækkelige udfordringer.

Med henblik på at understøtte lærernes arbejde med differentiering af undervisningen udarbejdes som del af det vejledende materiale eksempler på udfordringsmål og kompetenceopgaver for de dygtigste elever. Tilsvarende vil normalmålene indeholde mulighed for at arbejde med de dygtige elevers forudsætninger samt faglige og sociale læring.

⁴ Den sproglige og matematiske dimension dækker over indholdstemaerne "Sprog og udtryksformer" og "Natur og naturfaglige fænomener".

5. Fagenes struktur

Fagformål

Status:

Fagformålet er en overordnet beskrivelse af, hvad undervisningen i faget skal lede hen mod.

Nye forenklede Fælles Mål:

Fagformål er den overordnede beskrivelse af fagets formål og beskriver, hvad undervisningen skal lede hen mod.

Fagformålet revideres i relation til læringsmålstænkningen, så fagformålet beskriver, hvad faget skal lede frem mod, at eleven kan. Fagenes fagformål ændres som udgangspunkt ikke indholdsmæssigt. Der kan i nogle fag være behov for at præcisere eller målrette fagformålet.

Sammenlægning af slutmål og trinmål for 9. klasse

Status:

I dag eksisterer både slutmål for 9. klasse samt trinmål for 9. klasse.

Nye forenklede Fælles Mål:

Slutmålene beskriver, hvad eleven skal have lært gennem hele skoleforløbet. Trinmålet beskriver, hvad eleven skal have lært på de sidste trin. Målene er i høj grad overlappende, og slutmål og trinmål på 9. klasse kan medføre uklarhed hos lærerne.

De forenklede Fælles Mål skal i højere grad end i dag have tydeligt fokus på elevens progression igennem skoleforløbet.

Slutmål og trinmål for 9. klasse sammenlægges, og der formuleres kun trinmål for 9. klasse.

Trinmål

Status:

I dag er der trinmål på udvalgte trin. I dansk er der fx trinmål på 2., 4., 6., og 9. klasse. For matematik er der trinmål på 3., 6. og 9. klasse.⁵

Nye forenklede Fælles Mål:

Lærerne skal konkretisere trinmålene i udarbejdelsen af årsplan for de enkelte klassetrin. Evalueringer viser, at lærerne har svært ved at konkretisere trinmålene til mål for de enkelte klassetrin.

Mål efter hvert klassetrin vil have den fordel, at der fortløbende og kontinuerligt rettes opmærksomhed mod progression eller mangel på samme i elevens læring. Mål på hvert klassetrin kan endvidere hjælpe læreren med at operationalisere målene til konkrete mål for de enkelte elever i den daglige undervisning.

⁵De nationale test stemmer i nogen grad overens med trinmålene. I dansk er der nationale test i 2., 4., 6. og 8. klasse. I matematik er der nationale test i 3. og 6. klasse.

Målene skal samtidig give rum for, at læreren kan tilrettelægge undervisningen ud fra de forudsætninger, som eleverne har. Målene må således ikke begrænse lærerens rum for tilrettelæggelse af undervisningen og blive for mekaniske og for omfangsrige.

Der indføres kompetencemål på de klassetrin, hvor der er eksisterende trinmål. Dette reducerer væsentligt antallet af mål i fagene. I matematik vil dette medføre i alt 20-25 mål for hele skoleforløbet mod i dag over 100.

For at styrke fokus på progression og hjælpe læreren med operationalisering af målene opstilles underbyggende videns- og færdighedsmål i faser svarende til antallet af klassetrin, som trinmålet dækker over. Fx opstilles for trinmålet for matematik i 1-3. klasse tre faser. Faserne er ikke knyttet til bestemte klassetrin.

Kompetence- og stofområder

Status:

Der er i dag fire centrale færdigheds- og kundskabsområder i hvert fag.

Nye forenklede Fælles Mål:

Der formuleres mål i et antal kompetence og/eller stofområder pr. fag. Der kan være variation i antal områder på tværs af fagene. Der skal følges op i løbet af arbejdsgruppernes arbejde med henblik på, at antallet af områder holdes nede, samt at der sikres ensartethed på tværs af fagene.

Tværgående emner

Status:

Der er ikke formelle tværgående emner i de eksisterende Fælles Mål 2009.

Nye forenklede Fælles Mål:

Der indføres tre tværgående temaer, som der formuleres mål for i fagene:

- It-kompetencer
- Sproglig udvikling (faglig læsning/dansk som andetsprog)
- Innovation og entreprenørskab

It-kompetencer:

En øget og kvalificeret brug af it i undervisningen kræver, at it ikke betragtes isoleret, men som en integreret del af undervisningen og som et pædagogisk og didaktisk redskab til at øge udbyttet af undervisningen.

Der opstilles mål for elevernes it-kompetencer i alle fag. It- og mediekompetencer indgår endvidere som særskilt område i det vejledende materiale.

Sproglig udvikling:

Det er afgørende for elevernes læring, at eleverne udvikler sig til målrettede og strategiske læsere, der læser fagtekster på en faglig måde. Der bør derfor være fokus på elevernes faglige læsning under hele grundskoleforløbet og i alle fag.

Lærerne er i de eksisterende Fælles Mål forpligtet til at tilpasse undervisningen i alle fag til de tosprogede eleveres sproglige behov. Dansk som andetsprog som dimension er del af undervisningsvejledningen, men indgår ikke i de bindende trin- og slutmål for fagene.

Der opstilles mål for elevernes sproglige udvikling i alle fag, der indbefatter faglig læsning samt elevernes sproglige behov. Sproglig udvikling indgår som særskilt område i det vejledende materiale.

Innovation og entreprenørskab:

Eleverne skal tilegne sig viden, innovation, entreprenørskab og kreativitet, der gør dem i stand til og giver dem forståelse for at omsætte viden til produkter af værdi for andre.

Det præciseres i faget håndværk og design, at eleverne skal arbejde med innovation og entreprenørskab, jf. *aftalen om et fagligt løft af folkeskolen*.

Innovation og entreprenørskab tydeliggøres i alle fag. Innovation og entreprenørskab indgår som særskilt område i det vejledende materiale.

Læseplan

Status:

Læseplanen beskriver, hvad undervisningen skal lede frem mod af slut- og trinmål i forhold til elevernes progression. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at vedtage ministeriets læseplan, hvilket er gængs praksis.

Nye forenkledede Fælles Mål:

Læseplanen skal beskrive elevernes viden og færdigheder i faserne for trinmålene. Læseplanen uddyber baggrunden for færdigheds- og vidensmålene samt forløbene, der ligger til grund herfor. Krav til kommunalbestyrelsens godkendelse af læseplan fastholdes.

Dynamisk vejledning

Status:

Der eksisterer en undervisningsvejledning for hvert fag samt for elevernes alsidige udvikling og it- og mediekompetencer. Vejledningerne indgår i de trykte Fælles Mål-faghæfter.

Nye forenkledede Fælles Mål

Forenkledede Fælles Mål skal understøtte lærerne i deres arbejde med elevernes progression og undervisningsdifferentiering. Det kan være en udfordring for lærerne at anvende Fælles Mål i praksis i forhold til den enkelte elev eller klasse. Der er derfor behov for at styrke hjælpen til lærerne til at tilrettelægge, gennemføre og evaluere målstyret undervisning, herunder at stille værktøjer til rådighed til lærerne.

Der er et stort potentiale i dynamisk it-understøttet vejledende materiale, som kan øget tilgængeligheden og målrette operationalisering af målene samt værktøjer til lærerne i arbejdet med forenkledede Fælles Mål.

Der udarbejdes en generel vejledning for forenklede Fælles Mål, der blandt andet beskriver arbejdet med målstyret undervisning, undervisningsdifferentiering og evaluering mv.

Det fagspecifikke vejledende materiale gøres i højere grad til et dynamisk værktøj, der udfolder målene og it-understøtter undervisningen. Vejledningen kan blandt andet indeholde eksempler på differentierede kompetenceopgaver og evalueringsredskaber tilknyttet bestemte mål, eksemplariske undervisningsforløb samt læremidler mv.

Målene og det vejledende materiale digitaliseres og indgår i Undervisningsministeriets vidensportal.

Eksempel: Matematik

Nedenfor beskrives med udgangspunkt i et tænkt eksempel i matematik modellen for de nye forenkledede Mål.

Boks 2: Skema viser forskellen mellem eksisterende Fælles Mål og forslag om model for forenkledede Fælles Mål.

	Fælles Mål 2009	Forenkledede Fælles Mål
Sidetotal	89 sider	10-15 sider
Antal mål	Over 100 mål	20-25 mål
Vejledning	Trykt faghæfte	Dynamisk vidensportal

Boks 3: Eksempel på mål for matematik 1.-9. klasse

Kompetence-område	Kompetencemål		
	3. klassetrin	6. klassetrin	9. klassetrin
<i>Tal og algebra</i>	Kan anvende de naturlige tal i praktiske og teoretiske sammenhænge	Kan anvende de rationelle tal i praktiske og teoretiske sammenhænge Kan bruge variable i formler, funktioner og ligninger	Kan anvende de reelle tal i praktiske og teoretiske sammenhænge Kan arbejde med funktioner i praktiske og teoretiske sammenhænge
<i>Geometri</i>	Kan klassificere, ræsonnere og eksperimentere med geometriske størrelser
<i>Statistik og sandsynlighed</i>	Kan arbejde med størrelser, data og sandsynlighed
<i>Omgås sprog og redskaber</i>
<i>Spørge og svare matematisk</i>

Boks 4: Eksempel på færdigheds- og vidensmål for matematik 1.-3. klasse:

Kompetence-område	Kompetencemål	Faser	Videns- og færdighedsmål – talforståelse	
<i>Tal og algebra</i>	Kan anvende de naturlige tal i praktiske og teoretiske sammenhænge	1.	Viden om mindre naturlige tal	Kan gengive, genkende, læse og skrive mindre naturlige tal
		2.	Viden om opbygningen af flercifrede naturlige tal i positionssystem	Kan bestemme et antal gennem anvendelse af positionssystemet
		3.	Viden om store naturlige tal og enkle brøker og decimaltal	Kan gengive, genkende, læse og skrive de naturlige tal